

Tomàs Mallol, el cinèfil de Torroella de Fluvià

Text: Xevi Planas

Cinèfil empedreït, Tomàs Mallol veu finalment com la col·lecció de material cinematogràfic que tenia a la seva casa de Torroella de Fluvià és visitable a Girona al flamant Museu del Cinema. Figura destacada del cinema amateur català, Tomàs Mallol evoca els orígens de la seva passió per les imatges en moviment.

Fotos: Josep Maria Oliveras

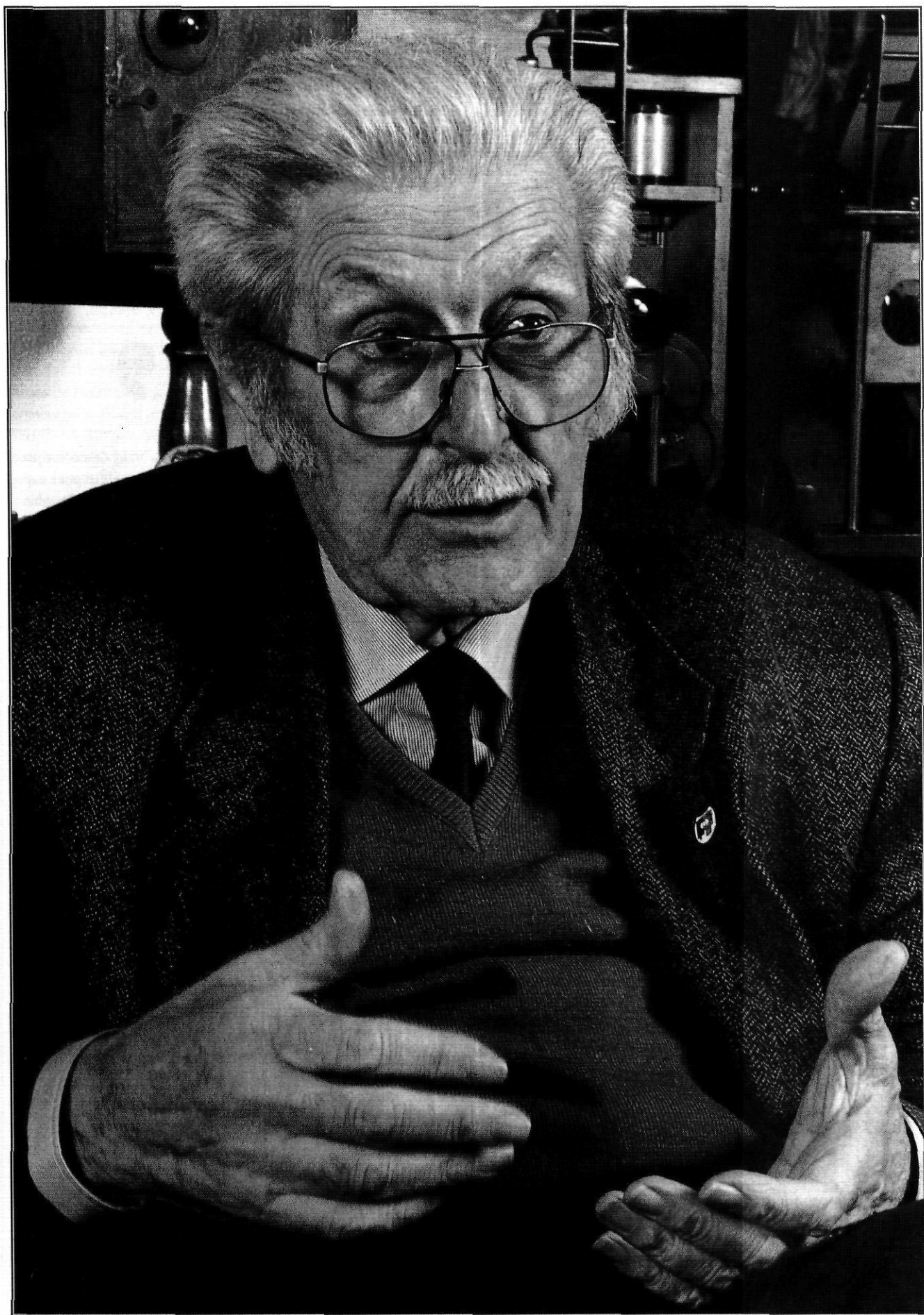
ostè va néixer a Sant Pere Pescador i viu a Torroella de Fluvià. ¿Quan es va instal·lar en aquesta població?

—Vam venir a viure a Torroella de Fluvià quan jo tenia mig any. La meva mare portava un hostal que es deia can Marsell. Era hostal, cafè, restaurant, botiga... Era una de les tres botigues del poble. La meva mare era una mena de confessoria de les dones del poble, que sentien la necessitat d'explicar-li les penes i les xafarderies. Jo vaig créixer en un ambient preciós. Viure en una casa que també era una botiga em va donar l'ocasió de conèixer a fons la idiosincràsia de l'home de pagès. Abans la gent es comunicava més i podies

comprovar que cada individu tenia una personalitat completament diferent de les dels altres. Des de ben petit he estat molt observador. Sempre m'ha interessat fixar-me no tan sols en les persones, sinó en totes les coses: des de veure l'herba com creix fins a contemplar el caminar d'un animaló o l'efecte de l'aigua en una pedra al riu. Si mirava com avançava un escarabat, em preguntava cap on anava, sense rumb fix. M'imaginava que era el meu pensament. Fins i tot alguna vegada havia arribat a col·locar-me arran de terra, a ull d'escarabat, per saber com veia el món l'escarabat. M'agrada reflexionar sobre el temps i l'espai. Tot a la vida et porta a capbussar-te a pensar sobre el pas del temps i l'espai. La vida és un parèntesi, un entrar en el temps i un sortir del temps. Quan encara havia de néixer, el temps no tenia cap sentit per a mi. El dia que em morí, el temps tampoc no tindrà cap sentit per a mi. El temps té sentit per a mi només durant aquest parèntesi de la meua vida.

—¿La vida al camp l'atrau més que la vida a la ciutat?

—L'home de poble és immensament més savi que el de ciutat. La gent de pagès ho aprenia tot de manera auto-

TOMÀS MALLOL I DEULOFEU va néixer el dia 1 d'agost del 1923 a Sant Pere Pescador (l'Alt Empordà). És autor de 31 curtmetratges: *El pastor de can Sopes* (1956), *L'Empordà* (1957), *Hivern* (1958), *Pozos semiartesianos* (1958), *Amanecer* (1959), *Il·lusió* (1959), *Primer dia* (1959), *Diálogo con el taxímetro* (1959), *Patricia* (1960), *Le tour au lac Lemán* (1960), *De Chamonix au ciel* (1960), *La guitarra y el mar* (1961), *Cuatrocientos golpes* (1961), *Zoo* (1962), *Mástiles* (1963), *Síntesis de primavera* (1963), *Caracol* (1963), *Limpieza pública* (1964), *Fever* (1964), *Tres guitarras* (1965), *Dos moscas* (1966), *Arbres* (1966), *IV Fira del Dibuix i la Pintura* (1966), *Instante* (1967), *Sempre* (1968), *Daguerre i jo* (1970), *Mar calma* (1971), *Poca cosa sabem...* (1972), *Negre i vermell* (1973), *Homenatge* (1975) i *Quan sóc perdut en l'ombra* (1975). Alguns d'aquests curtmetratges han estat guardonats en festivals internacionals de cinema. Va ser fundador de la Unió de Cineastes Amateurs.

Ha treballat de productor en les pel·lícules *Traje de oro* i *Cuando el amor empieza en sábado*, es va encarregar de la foto fixa de *Su propio destino* i va intervenir com a actor a *Alicia en la España de las maravillas*, de Jordi Feliu, on feia de professor degradat, i *L'home ronyó*, de Raül Contel, on feia el paper d'un director de clínica.

És regidor de l'Ajuntament de Torroella de Fluvià. La seva col·lecció de material cinematogràfic, visitable ara a Girona al Museu del Cinema-Col·lecció Tomàs Mallol, està valorada en 1.200 milions de pessetes i és una de les més importants del món en aquest camp.

didàctica gràcies a uns elements que li eren favorables. Si anava en carro, el ritme del cavall li marcava un temps i un espai que convidaven a rumiar. No podia fer res més. Analitzant el seu entorn natural, aprenia moltes coses que li ensenyava la vida al camp.

—¿De petit, vostè era extravertit o introvertit?

—Era un nano molt juganer. En certa manera, no he plegat mai de jugar. No tan sols he jugat amb els meus fills o els meus néts, com tots els pares i els avis ho fan amb els seus, sinó que, a més, encara he jugat i jugo sol.

—¿A quina edat va començar a sentir passió pel cinema?

—Un bon dia d'estiu, quan jo tenia set anys, va aparèixer al poble una parella de francesos que anaven amb un carro de quatre rodes preciós, ple d'orles i cornises. Els dos cavalls blancs que estiraven el carro eren sensacionals. La mainada va fer córrer la veu que havia arribat aquella gent al poble. Cap al tard, l'home del carro, que es deia Eugène, anava passant pels llocs estratègics del poble, amb un tambor petit, i anava anunciant: "*Aquesta nit es farà cine a l'estanc. Els grans, trenta cèntims. Els petits, quinze cèntims.*" Quan es va fer fosc, va treure un cavallet amb una màquina i la va engegar amb una gran mestria. Quan es va encendre la làmpada i es van començar a

“

Vaig filmar els primers anuncis que es van passar per Televisió Espanyola, a la dècada dels 50: el d'Eco con leche es único, el de Biter Cinzano soda...

”

bellugar les imatges, vaig descobrir un món preciós. Jo no havia vist mai cap pel·lícula i allò em fascinava. No sabia mai qui era el bo de la pel·lícula i qui era el dolent. Sempre ho havia de preguntar als companys, perquè no m'importava gaire. El que a mi m'interessava de debò era la màgia del cinema. Em meravellava veure les imatges, les filigranes dels rètols entre plàmol i plàmol, el projector, les taques o les ratlles que sortien de tant en tant a la pantalla, la bobina de dalt que s'anava omplint i la de baix que s'anava buidant... Quan l'Eugène i la Marie, la seva dona, se n'anaven del poble, em venia una gran tristesa. Es feia

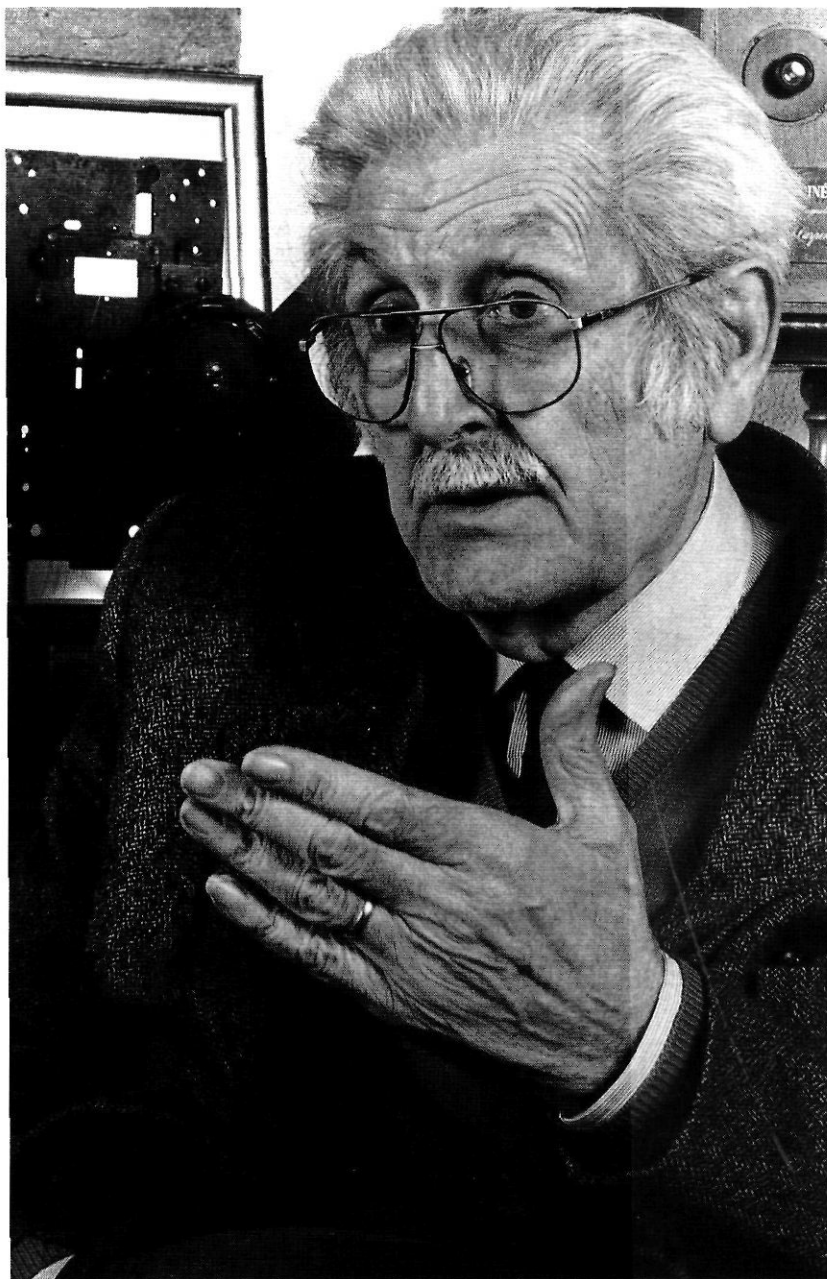
increïblement llarg esperar un mes perquè tornessin. L'única cosa que vam saber d'ells és que ella era filla d'una família molt rica que no veia amb bons ulls la seva vida d'anar pels pobles projectant pel·lícules. Ella duia joies de molt valor i s'havien comprat el carro amb els diners que havia pogut arregar de casa seva.

—*¿Vostè era un bon estudiant?*

—Jo estava destinat a ser l'hereu de can Mallol, perquè era fill únic. El meu pare era negociant de gra i anava amb carro a vendre a Figueres. Jo estava cridat a seguir aquesta activitat i el meu pare havia comprat un camió pocs dies abans de l'inici de la guerra. Com que en començar la guerra encara no li havien servit, va dir que no el volia. Venien temps dolents. La postguerra va ser molt grisa i trista. Tot va quedar estroncat i no hi havia manera de tirar endavant cap negoci. Per sort meua, durant la guerra va venir a refugiar-se al poble el director de l'institut de batxillerat de Figueres, el senyor Serra. De ben petit, jo era un mal estudiant i anava bastant més endarrerit que els meus companys. Quan vaig arribar a l'adolescència, però, em vaig espavilar molt i en aquell moment va coincidir que el senyor Serra es va fixar en les meves aptituds. Li va dir al meu pare que tenia un vailet bastant trempat i li va recomanar que quan acabés la guerra em portés a l'institut per no perdre el temps. La recomanació va fer efecte i vaig anar a l'institut, que llavors havia estat traslladat a Vilafant. Vaig esbandir el batxillerat en només tres anys i mig, gràcies a la bona preparació que duia dels mestres del poble, que eren excel·lents.

—*¿Va continuar estudiant?*

—Jo anava per enginyer de camins, perquè no m'ha agradat mai treballar tancat en un lloc i buscava una carrera que em donés una sortida per fer feina a fora. El problema és que vaig suspendre l'examen d'estat per poder-hi entrar, per culpa del llatí i la religió, les dues úniques matèries que mai no m'havien agradat. Tinc les meves conviccions religioses, però no m'anava bé estudiar religió. Vaig acabar aprovant el llatí, perquè em vaig fer amic del professor, però em van suspendre dues vegades la religió, perquè el capellà que m'examinava em tenia el dit ficat a l'ull. Finalment,

doncs, vaig renunciar a estudiar per ser enginyer de camins i em vaig matricular a la carrera d'enginyer industrial, per a la qual no demanaven cap examen d'ingrés. Vaig anar a estudiar a Barcelona el 1942 i vaig acabar la carrera el 1946.

—*¿Com es va obrir pas en l'àmbit laboral?*

—Vaig veure que la meua carrera no tenia una sortida professional digna i em vaig introduir en el món laboral muntant un taller mecànic de peces de recanvi d'automòbils. Després vaig voler muntar una fàbrica de motos, però una estada a Anglaterra em va fer veure que quan s'obriessin les fronteres no podríem com-

petir de cap manera, ni en preu ni en qualitat, amb les motos angleses. També vaig treballar de taxista durant un parell d'anys, perquè vaig veure que aquesta feina era la millor escola per conèixer l'home de ciutat i que em podia proporcionar una experiència única de do de gent. Més endavant vaig obrir un estudi per fer gravacions per a la ràdio, la televisió i el cine amateur. Les agències de publicitat m'encarregaven falques i vaig filmar els primers anuncis que es van passar per Televisió Espanyola, a la dècada dels 50: el d'Eco con leche es único, el de Biter Cinzano soda... També feia capçaleres

per a programes de televisió. Mai no he parat de treballar. Només he fet quinze dies de vacances en tota la vida.

—*Vostè ha estat un dels realitzadors catalans de cinema amateur més premiats. ¿Què el va dur a filmar els seus curtmetratges?*

—El cinema i la fotografia m'havien atret des de molt petit. El francès que venia a passar-nos pel·lícules al poble ja em coneixia i quan tallava un tros de pel·lícula me la guardava. Em devia donar uns tres mil fotogrames. La fressa del projector em fascinava i m'estimulava a pensar. Un dia, quan jo tenia uns deu anys, el francès em va donar una pel·lícula llarga i em vaig construir la meua pròpia màquina a partir d'una de vella que vam comprar amb el pare a Figueres. Hi faltaven la creu de malta, l'objectiu, la llanterna, el rodet d'entrada i el de sortida. Me'ls vaig fer jo mateix i vaig poder tenir una màquina de projectar ben senzilla. Al cap d'un parell d'anys me'n vaig construir una altra de més perfecta i fins i tot, avançant-me a la idea de la publicitat al cinema i la televisió, hi projectava una mena d'anuncis d'un cotxe Opel i una ràdio dels quals estava enamorat. També em vaig fabricar una càmera de fotos amb una llauna de gale-

“

Dels 31 curtmetratges
que he fet, 26 o 27 intenten
donar resposta
a la pregunta mai no resolta
de què és el temps.

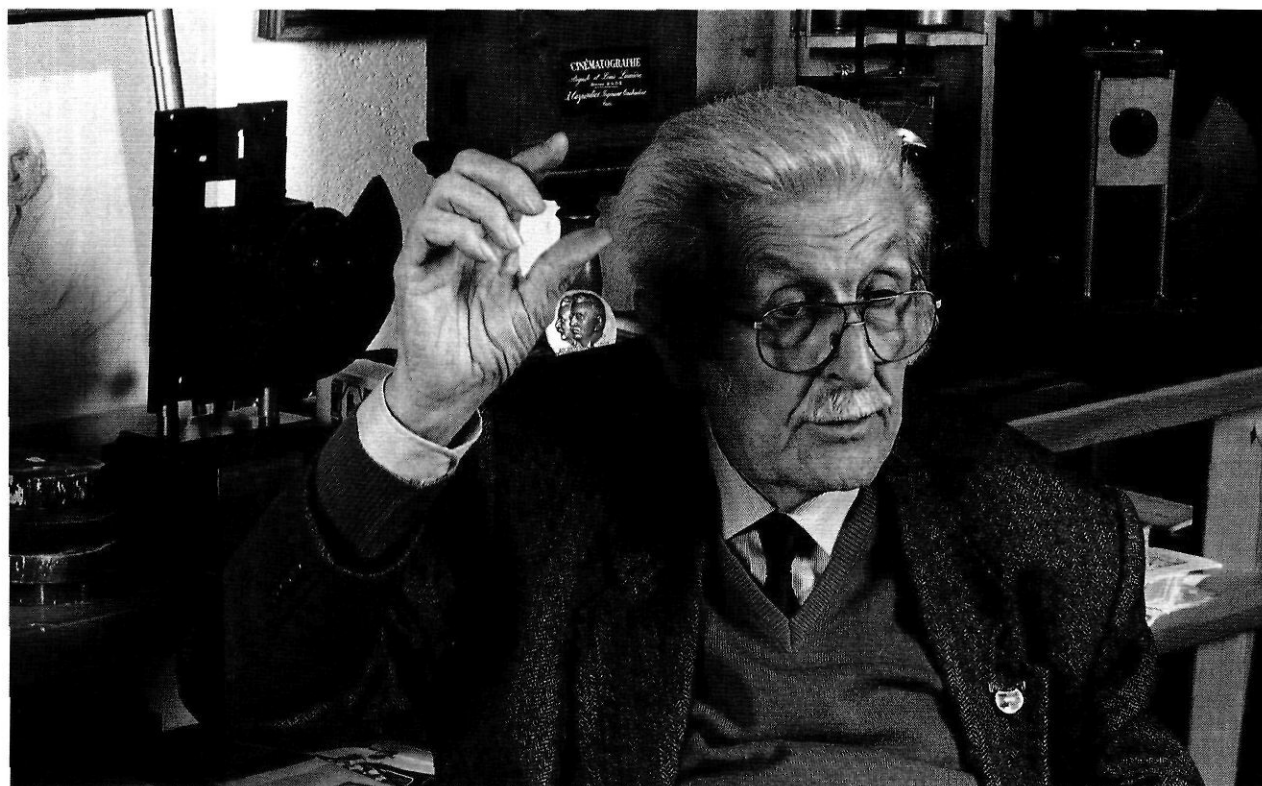
”

tes, una lent de les ulleres del meu avi, un tap de suro i un esparadrap. De mil vegades que provaria de fabricar-la, només em sortiria una vegada. Però el cert és que aquell cop em va sortir. Va ser com un miracle. S'ha de tenir sort a la vida... Ja de gran, em vaig aficionar a tirar fotografies i estava vinculat a l'Associació Fotogràfica de Catalunya. En vaig fer una a tres oques que hi havia davant l'església del meu poble i vaig guanyar un premi que donaven a Reus. L'interès pel cinema amateur no em va

venir, però, fins que vaig assistir a una sessió que organitzaven al local del Foment de la Sardana de Barcelona. Hi van projectar pel·lícules d'en Balenyà, en Tort, en Feliu, en Juyol i altres realitzadors. Aquesta sessió em va entusiasmar i em va fer veure les possibilitats que aquest tipus de cinema m'oferia per expressar els meus pensaments. A mi m'hauria agradat saber escriure per reflectir per escrit les meves idees. Com que no sóc escriptor, vaig intentar exposar la meua visió del món a través de les imatges. Vaig aprendre a fer cinema de manera totalment intuïtiva. De les 31 pel·lícules que he fet, 26 o 27 intenten donar resposta a la pregunta mai no resolta de què és el temps.

—*¿Quan va deixar Barcelona per tornar a viure a Torroella de Fluvià?*

—El 1964, després d'una etapa en què vaig estar treballant de fotògraf per tot Espanya. Un dia del 1958 o el 1959, vaig veure un anunci al diari en què demanaven un fotògraf d'offset i vaig anar a oferir els meus serveis a la casa que havia posat l'anunci, que era la que dominava el mercat en aquell ram. Em van proposar d'anar a fer fotos per tot Espanya i vaig acceptar l'oferta. Viatjava en tren o en moto, lluitant contra la pluja, el vent, la calor i el que fes falta. El món es fa

“

Quan tenia
la col·lecció a casa
mai no la mirava
de nit.
Hi sentia uns esperits...

”

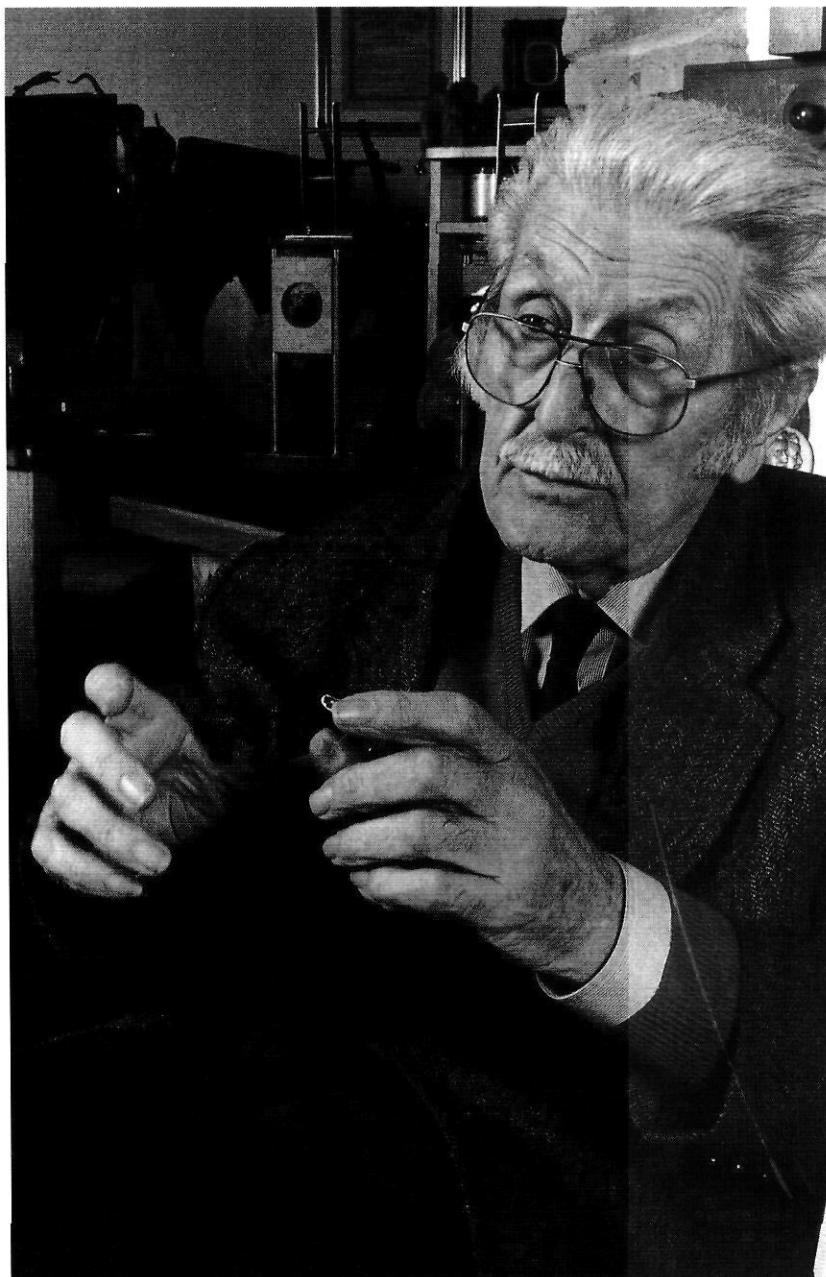
així... El 1964 vaig decidir establir-me pel meu compte i vaig començar a fer postals, fullets, pòsters... Al cap de pocs mesos, vaig veure que la Costa Brava era un bon terreny per a aquesta feina, per la qüestió del turisme, i vaig deixar Barcelona per instal·lar-me definitivament al meu poble. Jo mateix m'encarregava de fer les fotos i el disseny dels anuncis. En aquesta època, curiosament, és quan vaig fer més curtmetratges.

—*¿Li hauria agradat dedicar-se al cinema professional?*

—Jo tinc un concepte del cinema molt arrelat a la llibertat més profunda. Volia expressar els meus sentiments en imatges d'una manera molt independent, sense fer concessions a la comercialitat com ho fa el cinema professional. Vaig fer algunes incursions en el cinema professional i vaig veure que era una màfia en la qual no podia entrar tothom. Vaig treballar de productor en les pel·lícules *Traje de oro* i *Cuando el amor empieza en sábado*. Vaig fer la foto fixa de *Su propio destino*. També vaig col·laborar com a actor en dues pel·lícules de dos amics meus: *Alicia en la España de las maravillas*, de Jordi Feliu, on feia de professor degradat, i *L'home ronyó*, de Raül Contel, on feia el paper d'un director de clínica. Em va agradar viure aquestes experiències, però vaig veure que aquest no era el meu món.

—*¿Quins directors de cinema admireu més?*

—Dels espanyols, Erice, Berlanga, Guerin, Saura, Chávarri i Suárez. De

fora d'Espanya, Visconti, Fellini, De Sica, Bertolucci i Ford.

—*¿Quan va començar a reunir peces per a la seva col·lecció de material cinematogràfic?*

—Cap al 1966. Primer vaig comprar quatre màquines de pas estret per decorar una part de la casa i de mica en mica el que me les va vendre em va anar oferint més material. Em vaig anar interessant per la llanterna màgica, l'ombra xinesa, l'animació d'imatges... Era apassionant. Gairebé sense adonar-me'n, m'hi vaig veure embolicat de ple, viatjant per tot el món per comprar peces en subhastes. La col·lecció que he anat

formant aplega uns 7.500 objectes cinematogràfics, uns 3.000 gravats i fotografies de cinema, uns 15.000 cartells de pel·lícules, unes 800 peces de fons filmogràfic i una abundant documentació de temàtica cinematogràfica. Ara finalment es pot veure a Girona al Museu del Cinema. Quan tenia tota aquesta col·lecció a casa, mai no la mirava de nit. Hi sentia uns esperits i, com que hi tinc un respecte absolut, els volia deixar reposar. No és que hi tingués por. És una qüestió de respecte per un art que té la màgia d'aturar el temps amb la imatge.

Xevi Planas